

Zoo zou ik natuurlijk meer plaatsen kunnen aanwijzen, waar ik wel een vraagteken zou willen zetten, maar dat neemt niet weg, dat ik in deze nieuwe uitgave een zeer waardevolle aanwinst zie voor iederen geneeskundigen, die staat voor de beantwoording van vragen, die op dit gebied liggen.

Dit boek is, tusschen het vele, dat nog onbekend is, een betrouwbare gids, al zal men tegenover sommige opvattingen ietwat critisch moeten staan. Het heeft, door deze nieuwe uitgave, zijn plaats weer veroverd naast dat van KAUFFMANN.

D. BROCX.

Dr. JOSEF HÄMEL, *Ueber die Nachweisbarkeit sogenannter Anti- und Procutine bei Tuberkulösen und Tuberkulosefreien. Würzburger Abhandlungen*, Bd. 26, H. 7, 1930. Prijs RM. 1.60. Uitg. J. A. BARTH, Leipzig.

HÄMEL behoort, naar ref. meent op goede gronden, tot hen, die de tuberculine-reactie voor specifiek houden: zij kan slechts tot stand komen door een specifieke verandering van de prikkelbaarheid der cellen in het lichaam, dat, als gevolg van de tuberculeuse besmetting, allergisch is geworden.

In het stuk van HÄMEL wordt de vraag behandeld, of in de huid en in het bloedserum van het tuberculeuse individu stoffen kunnen worden aangetoond, die de werking van het tuberculine op de huid kunnen versterken (procutines) of verzwakken (anticutines). De anticutines zijn het eerst door PICKERT en LÖWENSTEIN, de procutines door FELLNER beschreven, en velen hebben zich beziggehouden met onderzoekingen over deze stoffen, waarvan het nog geenszins zeker is, of zij werkelijk bestaan.

Op grond van een uitgebreid en veelzijdig proefondervindelijk onderzoek komt HÄMEL tot het besluit, dat in den inhoud van blaren die, als gevolg van een sterke tuberculinereactie, op de huid ontstaan, zoowel stoffen, die deze reactie versterken, als stoffen, die haar verzwakken, kunnen worden aangetoond. Vaste regelen hiervoor waren niet te ontdekken.

De schrijver heeft zijn onderzoek tevens uitgestrekt tot de vraag of lupus pernio en het sarcoid van BOECK in aetiologisch verband met tuberculose staan. Hij vond, dat het bloedserum van tuberculeuse individuen met sterke allergie, wanneer het gemengd met tuberculine, voor intracutane enting bij lijdens aan tuberculose werd gebruikt, de zelfde uitkomsten opleverde als bloedserum van lijdens aan lupus pernio en aan sarcoid van BOECK, of als bloedserum van gezonden.

Serum van lijdens aan tuberculose en serum van gezonden verzwakken in gelijke mate de werking van tuberculine op de huid. Deze werking is zoowel aan actief als aan inactief gemaakt serum eigen. Versterking van de tuberculinewerking door menging met serum werd bij alle sera waargenomen: van tuberculoselijdens, van gezonden, en van lijdens aan lupus pernio en aan sarcoid van BOECK, onverschillig of men actief of inactief serum gebruikte. Aangezien nu, naar men beweert, anticutines alleen in actief serum en procu-

tines alleen in inactief serum zouden voorkomen, zijn de uitkomsten van HÄMEL's onderzoek in strijd met de onderstelling, dat in het serum van lijders aan tuberculose stoffen zouden voorkomen, die men het recht heeft met den naam van anticutines en procutines te bestempelen.

Uit dit onderzoek volgt, dat het niet mogelijk is, uit het vinden van stoffen, die de werking van tuberculine op de huid zouden versterken of verzwakken, diagnostische gevolgtrekkingen te maken. Ook geeft het onderzoek geen antwoord op de vraag, welk verband er bestaat tusschen lupus pernio en het sarcoid van BOECK eenerzijds en tuberculose anderzijds. En ten slotte meent HÄMEL, dat de uitkomsten van zijn onderzoek niet pleiten vóór het bestaan van een positieve anergie, waaronder, gelijk men weet, verstaan moet worden de toestand van niet reageren op tuberculine ondanks de aanwezigheid van tuberculose, bij patiënten met goeden algemeenen toestand.

Het geschrift bevat veel wetenswaardigs in kort bestek.

B. H. VOS.

Dr. H. VON BAEYER, Prof. der Orthopaedie te Heidelberg,
Der Lebendige Arm. Uitgever GUSTAV FISCHER. Jena. Prijs
3.60 mark.

De Deutsche Orthopaedenvereeniging heeft door de voorzitterskeuze voor het a.s. congres in Heidelberg op den schrijver van bovengenoemd werkje het stempel der verdienste gedrukt. Op onderhoudende, wijsgeerige wijze behandelt VON BAEYER den arm bij rust en beweging, bij verschillenden menschvorm (KRETSCHMER), naar den leeftijd, in zijn eigenschappen als werktuig, als waarnemingsorgaan en middel om zich uit te drukken, een en ander in omstreeks veertig ruim gedrukte bladzijden, waaraan ERICH VON BAEYER met vijftien platen, een en veertig gelukkig gekozen schetsen ter verduidelijking aansluit. De schrijver ontwikkelt een technisch-mechanisch totaliteitsbegrip, synapsis, waarbij in den regel de arm deel uitmaakt van een gesloten keten, bijv: hand-kar-bodem-lichaam-arm. De homo faber is één met zijn werktuig. Ieder hoofdstuk brengt wetenswaardige gegevens, al zal niemand verwachten, dat velen der velen, tot wie de schrijver zich richt, na vruchtdragende kennisneming van het veel omvattende onderwerp geheel bevredigd zullen zijn. Ruimtebeperking zal er wel schuldig aan zijn, dat men bewijsvoeringen strenger en uitgebreider zou wenschen. Zoo wordt voor de verklaring, waarom de korte kop van den musculus biceps bij steunende hand strekkend gaat werken, nadruk gelegd op het verschil in draaimoment van schouder en elleboog, terwijl de verkorting eigenlijk niet besproken wordt. Ook doet het vreemd aan, dat het oog bij de hand zou achterstaan in de herkenning van bepaalde trillingen, omdat men een wisselstroomlamp rustig ziet doorgloeien, terwijl de hand een dergelijke snelle wisseling nog wel onderscheidt. Men kieze de prikkelomstandigheden eens gelijk. Zijdelings komen kunstarmen en verschijnselen bij armloozen, de miskende beteekenis van een beweeglijken elleboog, de arm als slinger van wisselende eigenschappen,